

KRATKE NOČNE RADIJSKE ODDAJE NA RADIU 1

1. Tradicionalno razmišljanje vs. Paralelno razmišljanje
2. Paralelno razmišljanje oz. Šest klobukov
3. Šest klobukov – zakaj in kako
4. Moder klobuk
5. Bel klobuk
6. Rdeč klobuk
7. Rumena klobuk
8. Črna klobuk
9. Zelen klobuk
10. Uporaba Šest klobukov razmišljanja

11. Lateralno razmišljanje
12. Generiranje alternativ
13. Fokus
14. Spodbijanje
15. Naključna spodbuda

1. Tradicionalno razmišljanje vs. paralelno razmišljanje

Pravkar ste svojemu partnerju z argumenti pokazali, da imate prav. Pred tem ste gledali televizijo, posnetke iz parlamenta, kjer je opozicija na veliko dokazovala, kako je pametna, koalicija pa ne. Podobno so trdili tudi gosti večernih poročil v studiu. Večno vprašanje: za ali proti. Si naš, ali nisi naš? Še prej ste se s prijatelji pri pivu po službi šalili, katera nogometna ekipa je bila najboljša vseh časov, in seveda ste se skregali. Da ne omenjamo službe, kjer vam šef vedno znova vsiljuje projekte in ideje, s katerimi se nikakor ne morete strinjati, in zato naloge izpolnujete samo na videz. Toliko, da je srečen, saj veste, da nima prav.

Ko naredite pregled dneva, ugotovite, da je vse skupaj izjemno nekonstruktivno, kajne? Pa si ne morete pomagati, kajti veste, da imate prav vi. To znate tudi lepo argumentirati – pa še ponosni ste na svojo moč argumenta, saj ste toliko socializirani in sofisticirani, da niste pristaš argumenta moči. Ljudem radi pomagate s kritiko – saj kritika je konstruktivna, pravijo. (*cinično!*) In seveda stvari in ljudi kategorizirate: ali mislijo tako kot jaz, ali pa nič ne mislijo in ničesar ne vejo.

Če tako pogledate na stvari, ugotovite, da je čudež, da se sploh še kaj kam premika. Pravzaprav stojite na barikadah in streljate – z besedami, sicer – na tiste, ki mislijo drugače kot vi. Na svojega partnerja, na svoje prijatelje, na svojega šefa. Politiki in novinarji pa vam pri tem pomagajo, saj so enaki.

Naj vas potolažimo: niste vi krivi. Tak je zahodnjaški način razmišljanja. Je posledica znamenitega antičnega razmišljanja, na katerega smo Evropejci tako zelo ponosni, da se drugačnim načinom zelo upiramo. Japonci baje pravijo, da je razmišljanje z argumenti način razmišljanja za plitke ume. Sami raje razmišljajo v krogih. Mi pa smo na naše argumente tako ponosni, da že srednješolce vzgajamo v debatnih klubih. Pozabljamo, da beseda argument ne pomeni samo dokaza, ampak tudi prepir, torej nesposobnost prilagoditi se dokazom, če niso naši.

A kaj dobrega vam tovrstni način prinese – razen prepиров in razkolov? Ničesar, če ste pošteni. Obstaja pa tudi drugačen način, zelo preprost, zelo konstruktiven, zelo praktičen. Iznašel ga je dr. Edward de Bono, zdravnik in psiholog, ki se najraje predstavlja kar kot mislec. Svetovna avtoriteta s področja razmišljanja kot spretnosti. Ja, razmišljanje je kot dihanje – lahko je samoumevno. Če pa je usmerjeno in nadzorovano, je lahko veliko bolj učinkovito in koristno. In znameniti de Bono, lani tudi ambasador evropskega leta ustvarjalnosti in inovativnosti, od leta 1969, ko je napisal svojo prvo knjigo, *The Mechanism of Mind*, dela prav to. Uči nas, kako razmišljati bolj ustvarjalno, bolj oblikovano, bolj usmerjeno k rešitvam, k svežim, drugačnim idejam in k boljšemu odnosu med ostalimi, ki tudi razmišljajo o isti temi, a z drugih vidikov, ne da vidike omenijo.

Ena od njegovih metod se imenuje paralelno razmišljanje, ki je pod naslovom *Šest klobukov razmišljanja* izšla leta 1985 v knjigi z naslovom *Šest klobukov razmišljanja*. Dvajset let kasneje tudi v slovenščini. Prevedla in uredila jo je mag. Nastja Mulej, ki je tudi edina licencirana trenerka njegovih metod v Sloveniji. In prav to vam bomo v naslednjih oddajah tudi predstavili.

2. Paralelno razmišljanje ali Šest klobukov

Dobrodošli v sklopu oddaj, kjer se pogovarjamo o tem, kako bi lahko izboljšali svoje razmišljanje, da bi bilo MANJ ovir, manj preprirov, manj zavlačevanja, manj nejasnosti, manj popraviljanja in VEČ idej, več timskega dela, več spoštovanja posameznika... Predstavljamo vam dela znamenitega Edwarda de Bona, misleca z Malte, prebivalca vsega sveta, katerega misli v Sloveniji širi mag. Nastja Mulej.

Zadnjič smo ugotovili, da je argumentirano in kritično razmišljanje, kjer izhajamo iz lastne resnice ter stvari in ljudi kategoriziramo, izjemno uveljavljeno in spoštovano, a v resnici zelo neplodno in nekoristno. Prinese prepire, ne pa tudi množice rešitev, odločitev, idej, iz katerih bi lahko izbirali, da bi našli najboljšo. Zanimivo, kajne: vemo, da fotograf posname 100 fotografij, da iz njih izbere 3 najboljše, sami pa čakamo, da se nam rodi ena sama rešitev, odločitev, ideja, in jo potem uveljavljamo kot najboljšo. In potem se čudimo, če to ni, če je drugi ne sprejmejo za najboljšo in če ne prinese zelenih rezultatov. A nimamo se kaj čuditi, saj tudi fotograf ne proda že kar prve fotografije, ki jo posname!

Zamislite si, da bi si vedno vzeli čas in možnost, da bi skupaj pogledali na zadeve iz vseh zornih kotov, da bi poslušali tudi vidike ostalih, in da bi se vedno potrudili najti več odgovorov, preden bi izbrali tistega, ki bi ga skupaj ocenili kot najboljšega! Zamislite si, da bi bila odločitev sprejeta skupaj in ne vam samo vsiljena v izvedbo! Koliko raje in bolje bi delali, kajne?

Prav zadovoljstvo in uspeh pri delu je skrivnost tehnike, ki jo poznamo pod imenom Šest klobukov razmišljanja. Gre za način, ki nam olajša zmedo v glavi. Namesto, da se trudimo narediti vse naenkrat – in smo do zmedenosti polni informacij, idej, čustev, tveganj, koristi, naredimo eno opravilo za drugim. Vsi skupaj. In kar naenkrat vsi delimo samo informacije, ki jih imamo o vsem skupni zadevi. In samo čustva, ki nam jih zbuja. Skupaj iščemo svoje razloge, zakaj je neka stvar dobra – tudi če vanjo vnaprej ne verjamemo. Skupaj iščemo razloge, zakaj je ta ista stvar slaba – četudi smo morda vanjo zaljubljeni. Skupaj ustvarjamo ideje. In skupaj na koncu pridemo do sklepov, odločitev in nadaljnjih korakov.

Se vam ne zdi, da bi v takšnem primeru veliko hitreje posvojili projekt – saj ste ga pomagali rojevati? Ali ne bi veliko hitreje končali sestanka, saj se ne bi izgubljali v neskončnih preprih, kjer drug drugemu dopovedujemo, zakaj se ne moremo strinjati? Ali ne bi opazili, da se med seboj dopolnjujemo z razlikami? In, ali ne bi veliko natančneje preučili zadeve, preden ukrepate, saj bi jo spoznali skupaj z vsemi okrog vas? Vse to omogoča tehnika, ki ima v našem jeziku malce smešno ime, Šest klobukov razmišljanja. A več o njej prihodnjič.

3. Šest klobukov – zakaj in kako

Zadnjič smo se v oddaji o konstruktivnem razmišljanju pogovarjali predvsem o njegovem nasprotju: nekonstruktivnem razmišljanju, ki mu Zahodnjaki ponosno pravimo kritično in argumentirano. Danes bomo spoznali, da je dr. Edward de Bono, eden od 250 ljudi, ki so najbolj pomagali človeštvu, našel rešitev za to napačno navado. Poimenoval jo je Šest klobukov.

V angleščini obstaja fraza: »Put your thinking hat on,« ki dobesedno pomeni: »Natakni si svoj klobuk razmišljanja,« preneseno pa: »Začni razmišljati, pamet v roke, vklopi možgane.« Klobuk je simbol za nekaj, kar uporabite, kadar potrebujete, in snamete, kadar vam ni več potrebno. To je simbol za misleca. De Bonovih šest klobukov pa pomeni šest vidikov, usmeritev, zavestno izbranih pozornosti razmišljanja, celo čustev pri njem.

Zamislite si, da ne bi razmišljali več o vseh lastnostih in vidikih izbrane teme naenkrat, pač pa nadzorovano samo o podatkih, samo o čustvih, samo o prednostih, samo o slabostih, samo o idejah... Sami, ali še bolje: vsi skupaj v skupini. V skupini, ki bi tako postala tim.

Teh vidikov je šest: podatki, ideje za možne rešitve, prednosti, čustva, slabosti, pa nadzor nad postopkom. Zato je klobukov šest. So samo orodja, tako kot so različne palice pri golfu samo orodja, da golfist s čim manj udarci pride do cilja. Ene palice so za kratke udarce, druge za dolge, tretje za pesek, četrte za travo in tako naprej. Tako tudi klobuke, to je smeri in izbrane poudarke razmišljanja, uporabljate, kadar jih potrebujete in kakor jih potrebujete.

Ti poudarki razmišljanja – klobuki, imajo imena po barvah; tako si jih pač najlažje zapomnimo in takoj uporabljamo. Kadar želimo samo dejstva črno na belem, uporabimo bel klobuk. Bel kot je nepopisan list papirja, kamor potem zapišemo cifre, podatke, dejstva. Kadar želimo izvedeti, kakšna so čustva, občutja, slutnje do neke zadeve, o kateri razmišljamo, uporabimo rdeč klobuk. Rdeč, kot so srčki za Valentinovo. Kadar iščemo koristi, prednosti in vrednosti, uporabimo rumen klobuk. Optimistično rumen, kot je sonce. Kadar pa iščemo slabosti, tveganja, grožnje, uporabimo črn klobuk. Vsi črnogledi med vami boste razumeli, zakaj. Kadar ustvarjamo nove ideje, koncepte, alternative, uporabimo zelen klobuk. Zelen, kot je rastlinstvo, kjer iz enega samega semena lahko nastane pragozd. In da uporabo vseh naštetih načinov nadzorujemo, da ne prekoračimo časa, da ne zavijemo iz fokusa, da ne pozabimo na primerno in pravilno tehniko, uporabimo moder klobuk. Moder kot je modro nebo nad nami, ki nas ves čas nadzoruje in spremlja.

Klobuki nimajo ničesar z značajskimi lastnosti in s temperamentom, tudi niso opis misleca. Klobuki so samo preprosto smer razmišljanja, kamor zavestno usmerimo svoje možgane. S tem jih osvobodimo potrebe, da bi razmišljali o vsem, in se lažje zberemo. To lahko potrdi pol milijona ljudi po svetu in vsaj 500 Slovencev, kolikor jih je zaenkrat obiskalo delavnice Šest klobukov, ki jih izvaja mag. Nastja Mulej, edina licencirana trenerka pri nas.

4. Moder klobuk

V seriji oddaj o konstruktivnem načinu razmišljanja smo doslej spoznali tradicionalen, torej prepirljiv način razmišljanja, ter njegovo nasprotje, paralelni način razmišljanja, bolj znan pod imenom Šest klobukov razmišljanja. Tehniko je na podlagi svojih raziskav možganov predstavil dr. Edward de Bono, eden od 50 največjih mislecev na svetu, v knjigi Šest klobukov razmišljanja, ki je izšla že leta 1985. V knjigi je predstavil, da je razmišljanje samo spretnost, torej jo lahko vsak izmed nas razvije. Še več, nima povezave z inteligenco! Inteligenca je kot vozilo, ki ga usmerja voznik. A od njegove spretnosti, torej sposobnosti razmišljanja, je odvisno, kako se bomo premikali.

Kdor je osvojil spretnost tehnike Šest klobukov, lahko to potrdi. Mnoge svetovne korporacije in najuspešnejša slovenska podjetja so med njimi. Danes bomo spoznali modri klobuk. Kot smo zadnjič že povedali, je modri klobuk moder kot nebo nad nami, torej tisti, ki je ves čas z nami in nas nenehno nadzoruje. Modri klobuk ima namreč na glavi moderator sestanka. On sodelavcem na začetku predstavi, kaj je tema v središču skupnega razmišljanja, koliko časa imajo na razpolago in katero tehniko, orodje, kateri vrstni red klobukov ali zornih kotov razmišljanja bodo uporabili. Na koncu skupnega razmišljanja tisti, ki ima moder klobuk, ljudi pozove k povzetku, odločitvi in naslednjim korakom.

Vmes samo nadzoruje, da skupina upošteva napovedani fokus, čas in tehniko. Pazi tudi, da sodelujoči upoštevajo vsa pravila sestanka, kot so pripravljenost na temo, aktivno poslušanje, kratko in jasno izražanje, nič prepiranja, ustvarjalno sodelovanje in podobno.

Kako poteka sestanek, ki poteka na način Šest klobukov in ga vodi Modri klobuk? Zagotovo ne zaidejo od dogovorjene osrednje teme, ne trajajo predolgo, ni prepiranja, niso brez dnevnega reda, ljudje sodelujejo. Zveni znano? Če ne, povzemimo bistvo.

Modri klobuk samo vodi in usmerja skupino posameznikov, da niso samo skupina, ampak tim. Na začetku jim pove, kaj je točno tisto, o čemer bodo razmišljali in razpravljali. Poskrbi, da vsi enako razumejo temo. Ta naj bo zapisan na vidno mesto. Potem jim pove, koliko časa imajo na razpolago. Običajno so dovolj zelo kratki roki, tudi za razmišljanje, saj možgani bolj učinkovito delajo, če imajo malo časa. Nato jim pove, kakšen bo vrstni red vidikov razmišljanja, torej klobukov, po katerem bodo delali. To ljudi umiri, da se lažje osredotočijo samo na en klobuk na enkrat, ker vedo, da bodo ostali še prišli na vrsto. Ljudje radi vedo, kaj se jim bo dogajalo in to jim je vedno dobro povedati. Na koncu bo prosil sodelavce za povzetke, zaključke in nadaljnje korake. Običajno so ti tako očitni, da padejo kot zrela hruška v naročje. Vmes pa bo seveda nadzoroval, da vsi spoštujejo pravila.

5. Bel klobuk

Dobrodošli spet v oddajo, kjer poslušamo o bolj učinkovitih tehnikah razmišljanja in razpravljanja, kot je ta, ki jo najbolj poznamo: torej z argumenti, to je prepiri. Predstavljamo vam de Bonovo metodo Šest klobukov razmišljanja, ki jo v Sloveniji širi edina licencirana trenerka tovrstnih metod razmišljanja, mag. Nastja Mulej.

V prejšnji oddaji smo spoznali tako imenovani moder klobuk kot vidik razmišljanja, ki pravzaprav skrbi za red na sestanku. Modri klobuk uporablja samo moderator sestanka. Vsi udeleženci pa imajo ostale klobuke: belega, rdečega, rumenega, črnega in zelenega *na* glavi in *v* glavi. Enega za drugim. In istočasno vsi istega, ne vsak drugega.

Danes bomo spoznali beli klobuk. Bel je, kot je bel papir, preden ga popišemo. Z njim vsi skupaj iščemo in si delimo samo dejstva, informacije, podatke. Kaj o neki zadevi vemo, kaj bi morali vedeti in kje bomo to izvedeli? Brez ocene, kaj to pomeni!

Zamislite si, da vas nekdo vpraša, tako po domače: »Kaj pa ti misliš o tem?« Začutimo se poklicane, da mu povemo vse, kar mislimo, čutimo, upamo, si želimo, vemo... in mu hočemo predstaviti ves konglomerat. Zapletemo se, nejasni smo, morda površni in, ko hočemo povedati vse, povemo premalo. Koliko bolje bi bilo, če bi vas ta oseba vprašala samo: »Povej mi samo dejstva, ki jih poznaš.« Takoj bi vedeli, kaj ga zanima. Samo tisto, kar je dejstvo in ne špekulacija, mnenje. Dejstvo, cifra, fakt, informacija, statistika, črno na belem. Mora biti kar se le da natančno in mora biti seveda zares pomembno dejstvo.

Zanimivo je, in če malce pomislite, je pravzaprav logično, da pod dejstva, pod bel klobuk, sodijo tudi mnenja, a le mnenja drugih ljudi. Mnenja, celo občutja, tistih ljudi, ki so bistvena za zadevo, o kateri razmišljate. Če razmišljate o informacijah v vašem podjetju, morate vključiti tudi mnenja vašega lastnika, pa če se vam zdijo takšna ali drugačna. Njegovo mnenje je za vas dano dejstvo. Zato se morate vprašati tudi, kakšna so mnenja drugih vpletenih, katerih od njihovih pogledov ne poznamo, in kje bi lahko te podatke dobili.

Beli klobuk razmišljanja, torej smer, posvečena samo informacijam, je zelo uporaben – posamezno ali sistematično, v skupini z ostalimi. Konec koncev bi se vsak sestanek moral začeti z jasno sliko, torej z dejstvi, ki jih povemo pod belim klobukom.

Naslednjič bomo govorili o čustvih, občutjih, razpoloženju, slutnjah, spoznali bomo torej rdeč klobuk.

6. Rdeč klobuk

Spoštovani, danes je pred nami že šesta oddaja, ki vam pomaga, da bi razmišljali boljše. Da si ne bi dokazovali s preprirom, argumentirali, nasprotovali, pač pa bi skupaj spoznali vse vidike in skupaj prišli do odločitve. Tovrstni tehniki, ki jo je že pred 25 leti predstavil dr. Edward de Bono, v Sloveniji pa jo širi edina licencirana trenerka tovrstnega razmišljanja, magistra Nastja Mulej, se reče Šest klobukov razmišljanja. Doslej smo spoznali razloge zanjo in njene prednosti, spoznali smo tudi že dva od šestih klobukov, torej smeri razmišljanja. Predstavili smo vam modri klobuk, ki usmerja naše razmišljanje, kot dirigent usmerja posamezne glasbenike, da tvorijo orkester, ter beli klobuk, ki išče, predstavlja in deli samo informacije o dejstvih. Danes vam bomo predstavili rdeči klobuk, naslednjič pa še ostale tri.

Ljudje mislimo, da smo racionalna bitja, in se tudi pretvarjamo, da smo. V nekaj se zaljubimo, a potem to opravičujemo in dokazujemo na sto načinov, da ja ne bi povedali, da gre samo za ljubezen na prvi pogled, za občutje, torej. Naši sodelavci, nadrejeni, lastniki, pa tudi naši partnerji od nas pričakujejo, da bomo gospodarni in pametni. In potem se igramo igrico, kjer ne priznamo svojih čustev – včasih še samim sebi ne.

Hkrati pa si boste priznali, da ravno vaša čustva usmerjajo vse vaše razmišljanje in delovanje. Če vam je nekaj všeč, boste to delali odlično; če vam ni, boste delali samo toliko, kolikor morate. Če vam je nekdo všeč, boste z njim radi in posledično dobro sodelovali; če vam ni, bo sodelovanje navidezno in prisiljeno. Če je v skupini veliko nerazčiščenih čustev, ki si jih prisotni ne priznajo, bodo le-ta vseeno butnila navzven, a v obliki grdih konfliktov. Če imate pred seboj več različnih odgovorov na isto vprašanje, kako se boste odločili?

Odgovor na vse navedeno je: rdeči klobuk. Pogovor o čustvih pomaga, kadar se lotimo nove zadeve. Tako si povemo, kaj čutimo o njej, in tako vemo, kje smo mi in vsak od naših sodelavcev. Prav tako preverjanje čustvene naklonjenosti pomaga tudi, kadar sprejemamo odločitev, saj vidimo, ali je doseženo soglasje ali ne. Poslušanje lastne intuicije bo bolj pomagalo kot vse raziskave prihodnosti, kadar se moramo odločiti za eno ali nekaj izmed mnogo nabranih možnih rešitev ali odgovorov.

In najlepše pri rdečem klobuku? Zanj je dovolj 30 sekund. Kajti ne razlagamo in ne opravičujemo ga. Čutiš ali ne čutiš. A kakor čutiš, tako boš razmišljal. Ne vprašajte torej partnerja, kaj misli o čem. Vprašajte ga, kaj čuti. Tako boste prišli do realnega odgovora.

Slišimo se spet naslednjič, ko vam bomo predstavili naslednji vidik razmišljanja: rumen klobuk, s katerim iščemo razloge, zakaj je neka stvar dobra.

7. Rumena klobuk

Ponovno pozdravljeni v seriji predstavitev bolj konstruktivnega, bolj učinkovitega, bolj sodelovalnega načina razmišljanja, kot je obstoječi, tradicionalni, zahodnjaški, ki temelji na prepirih in to že 2.500 let pod vplivom velikih grških mislecev. Ali – kot jim pravi avtor tehnike Šest klobukov, znameniti dr. Edward de Bono: grške bande treh.

Sokrat je še danes znan po svojem kritičnem razmišljanju, kajti sogovornika je spraševal: »Zakaj si to mislil? Kaj točno si želel povedati?« Platon je iskal resnico, eno samo resnico, ki je skrita. Aristotel je vse pospravil v predalčke, v kategorije. Njihove misli so skoraj zašle v pozabo s padcem staro grške in rimske civilizacije. A oblastniki so navedeno: kritičnost, eno samo resnico in kategoriziranje uporabljali, da bi nasprotnikom dokazali, da nimajo prav.

Redko kdo je navajen gledati izven teh treh omejitev in razmišljati konstruktivno namesto prepirljivo in pristransko. Se vprašati, zakaj je zamisel drugih dobra, lahko koristna, pozornosti vredna, četudi je drugačna od naše in običajne. Prvič nam to ni preveč naravno, sam smo kot živali navajeni biti opreznosti in iskati razloge, zakaj je nekaj novega slabo, tvegano, škodljivo, nevarno. Drugič pa je to tudi v nasprotju s tradicionalnim zahodnjaškim razmišljanjem, ki preganja razlike. A povezovanje razlik je ustvarjalno. V najboljšem primeru enostranski kritik, ki je zgolj kritik, morda kaj izboljša, popravi, ustvari pa redko kaj novega razen odpora. Z rumenim klobukom – kot s soncem – se zorni kot spremeni!

Tudi, če smo še tako zelo proti nečemu, z rumenim klobukom iščemo razloge, zakaj je to dobro. Predlagamo, da se potrudite najti čim več teh razlogov, četudi nedokazanih špekulacij, kratkoročnih ali dolgoročnih. Najbolje, da sebi in sodelavcem v skupini postavimo normo in se trudimo najti vsaj sedem razlogov, zakaj je neka stvar pozitivna.

Rumeni klobuk razumljivo odlično sodeluje v paru s črnim. S črnim iščemo slabosti, tveganja, težave, nevarnosti. Skupaj sta odlično orodje za ocenjevanje, ekonomistom znano tudi kot SWOT analiza. Z njo iščemo prednosti in slabosti, priložnosti in grožnje. Potrudimo se samo, da vedno najprej iščemo pozitivne vidike, šele potem negativne. Kajti pozitivni nam bodo šli veliko težje, negativni pa skoraj sami od sebe.

In vedno, ko bo kdo zelo proti, ga vprašajte samo to: »Kaj pa misliš, za kaj je to dobro? Dajva razmisliti.« Veliko boljši učinek boste dosegli, kot pa če se boste s tem človekom šli dokazovanja z argumenti. Vaših argumentov ne bo sprejel, štel jih bo za prepir. Ko pa bo sam razmišljal, pa se bo morda vseeno premaknil iz svojega ustaljenega prepričanja.

Vprašajte mag. Nastjo Mulej, edino licencirano trenerko de Bonovih metod Šest klobukov in Lateralno razmišljanje pri nas. Ima množico izkušenj! Naslednjič naprej...

8. Črn klobuk

Dober večer, spoštovani poslušalci. Ste zadovoljni s svojim razmišljanjem? Se vam po poslušanju preteklih oddaj zdi, da ste kaj izboljšali pri sebi in zato pri vašem odnosu do drugih ljudi in stvari? Kar sedem oddaj do sedaj smo se že pogovarjali o tehniki, ki nam pomaga, da opustimo odvetniško dokazovanje ene in druge resnice, politične delitve na naše in vaše, vojaško branjenje in napadanje izza barikad. Pomaga nam, da bomo sami, v dvoje ali predvsem v skupini znali izkoristiti srca in možgane čisto vseh, da bi ustvarili kakšno resnično dobro spremembo in vpeljali pravo novost. S prepiri pač povzročimo spore, ki se vlečejo in vlečejo brez koristi razen za tiste, ki so plačani za prepiranje.

Če uporabimo tehniko Šest klobukov razmišljanja, ki jo je pred 25 leti predstavil dr. Edward de Bono, vodilna svetovna avtoriteta razmišljanja kot spretnosti, nam bo uspelo ustvarjati. To lahko potrdi tudi mag. Nastja Mulej, ki je de Bonove knjige in metode pred petimi leti pripeljala tudi v Slovenijo, in njeni številni udeleženci delavnic o razmišljanju s 6 klobuki.

Tehnika zveni zelo preprosto, skoraj otročje. Kot vse de Bonove metode – kajti je avtor 70 knjig – je tudi Šest klobukov zelo enostavna, praktična in ustvarjalna – a vendar je težko spremeniti stare navade, če nismo motivirani in disciplinirani. Težko, kot se je težko držati ves čas ravno. Veste, da bo pravilna drža vašega telesa zelo koristna, a vendar nenehno lezete v dve gubi. Komur pa je uspelo, da se je držal preprostih pravil tehnike Šest klobukov, temu je uspelo veliko bolje izkoristiti možgane in zagnanost vseh sodelujočih v timu, spoznati zadevo z vseh zornih kotov, najti večje število možnih rešitev, odločitev in idej, skrajšati sestanke, prenehati s prepiri in še bi lahko naštevali.

Doslej smo že spoznali štiri možne vidike razmišljanja, ki jih lahko uporabljamo posamezno ali sistematično skupaj. Modri kot nebo nad nami nadzoruje postopke razmišljanja. Beli kot nepopisan list papirja zbira dejstva, tudi mnenja, a le od drugih pomembnih. Rdeči je kot ljubezen: sprašuje po čustvih, občutjih, razpoloženju, slutnjah in intuiciji. Rumeni je kot sonce, ki odpira pozitivne vidike. Danes bomo spoznali še črnega. Lahko mu rečete tudi logično negativni vidik razmišljanja. Gre torej za razmišljanje, zakaj neka zamisel ne bo delovala. Zakaj ni sprejemljiva, v skladu s prakso, poslanstvom... Gre za iskanje težav, problemov, tveganj, nevarnosti. To je nam ljudem zelo domače. Da se ne zaletimo, smo oprezni in mimogrede si nataknemo črn klobuk. S tem ni nič narobe – če ga le ne uporabljamo preveč. V zdravih količinah je zelo koristen – kot orodje ocenjevanja skupaj z rumenim. In kot odskočna deska pred zelenim klobukom – tistim, kjer ustvarjamo ideje. Kajti s črnim izpostavimo težave, z zelenim pa potem poiščemo možne rešitve zanje. In ko vas kak črnogled nenehno nadleguje, da je zamisel slaba, se mu zahvalite, ker je lepo povedal, zakaj in kje vidi težave; zdaj pa še poskušajta skupaj najti ideje, kako bi težave premagali.

Naslednjič pa o zelenem klobuku. Zdaj pa en domiseln pozdrav!

9. Zelen klobuk

Dobrodošli v seriji oddaj o paralelnem razmišljanju, bolj poznanem pod imenom Šest klobukov razmišljanja, ki po besedah njegovega avtorja, dr. Edwarda de Bona, koristi tako štiriletnikom in otrokom z Dawnovim sindromom ter domorodcem na Papui Novi Gvineji, kot vrhunskim ekonomistom in Nobelovim nagrajencem. Razmišljanje je namreč samo spretnost, so pokazale njegove raziskave možganov. Vsi se lahko priučimo razmišljati bolje, bolj učinkovito, bolj ustvarjalno, bolj sodelovalno. Če imamo zato potrebno motivacijo in disciplino. Inteligenca in izobrazba pa nista pogoj.

Mag. Nastja Mulej, ki je metode prenesla v Slovenijo, pravi, da zadeva resnično deluje. Pomaga nam razrešiti zmedo v glavi, ki se nam običajno pojavi, ko o nečem razmišljamo. Pomaga se nam premakniti naprej, ko se naše razmišljanje ustavi, ko se ne spomnimo nobene sveže ideje in ko ljudje zagovarjajo svoje mnenje in svojo idejo, jo na dolgo in široko argumentirajo in se zato prepirajo vse bolj osebno namesto o zadevi.

Metoda se imenuje Šest klobukov razmišljanja. Doslej smo že spoznali razloge in bistvene značilnosti te tehnike razmišljanja ter pet vidikov ali smeri zavestnega usmerjanja naših misli, pet klobukov. Spoznali smo modri klobuk nadzora nad razmišljanjem, beli klobuk informacij, rdeči klobuk čustev, rumeni klobuk prednosti in črni klobuk slabosti. Nocoj bomo spoznali še zadnjega od šestih klobukov: zeleniega, ki je namenjen ustvarjanju novih alternativ. Zelen je, kot je zeleno rastlinstvo, neomejeno in zlahka razbohoteno, če mu to pustimo. Tudi ideje so neomejene, če le ne čakamo, da nam sama od sebe nastane prva, ampak se zavestno trudimo ustvariti jih čim več. Postavimo si normo, čim višjo po možnosti. Kajti šele, ko bomo navedli vse možne ideje iz ustaljenega nabora večnih, starih idej, bomo dejansko začeli razmišljati izven ustaljenih okvirov in se spomnili še na marsikaj novega. Ni nujno takoj uporabno!

Veliko je že, če si po vsakem sestanku zastavimo vprašanje: Ali obstaja drug način, da to naredite? Kaj bi še lahko storili? Kaj so možnosti? Kako bi premagali skrbi črnega klobuka? Če bi samo deset minut po vsakem kolegiju posvetili razmišljanju o odgovorih na to, bi zagotovo prišli do bolj svežih rezultatov. Ne pravimo, da je novo zagotovo boljše. A staro zagotovo ni. Zato je prav poskušati. Ali s tehnikami lateralnega razmišljanja, kot jih je razvil Edward de Bono, ali s klasičnimi burjenji možganov, ali s katerokoli tehniko ustvarjalnega razmišljanja. Važno je samo to, da se potrudimo razmišljati, da vedno obstajajo drugačni načini in nismo nujno zaprti v večno enake okvire.

Ko boste uporabljali zeleni klobuk in boste razmišljali kreativno, se spomnite tudi pravila treh P ustvarjalnosti: razmišljati pozitivno, plodno in poredno. Vsaka ideja je potencialno koristna in vsako si zapišimo, idej nikoli ne ocenjujemo in ne ubijamo sproti. To je pozitivno razmišljanje. Plodno pomeni, da pustimo, da se ideje odbijajo kot biljardna krogla, in se prepustimo asociacijam in tokom misli, ki jih nekaj izrečenega pusti na nas. Tretje, poredno razmišljanje, playful po angleško, pa nas spomni, da lahko divjo, nemoralno, neetično, nespodobno, nelegalno, nemogočo idejo še vedno ukrotimo, iz medle pa ne moremo narediti nič prelomnega.

Toliko o zlem klobuku. Kaj zdaj z vsemi, ki smo jih spoznali? Več o tem prihodnjič!

10. Uporaba Šest klobukov razmišljanja

Dobrodošli spet v oddaji Šest klobukov razmišljanja, zadnji v seriji. V prejšnjih devetih smo spoznali to tehniko bolj učinkovitega razmišljanja, kot jo je na podlagi svojih raziskav možganov domislil dr. Edward de Bono, psiholog in zdravnik z Malte. Samo 25 let kasneje je vsesplošno priznana kot glavna sprememba tradicionalnega zahodnjaškega razmišljanja na boljše v zadnjih 2.500 letih. Spoznali smo tudi vseh šest vidikov razmišljanja, ki jim rečemo klobuki. De Bono je izhajal iz angleške fraze »Put your thinking hat on,« kar bi lahko poslovenili kot »pamet v roke«. In od tod »thinking hat« kot klobuk razmišljanja, kot nekaj, kar natakneš in snameš po potrebi.

Koristno jih je uporabljati ločeno, saj tako razrešite kaos, ki se pleče v naši glavi. Boljše je, da človeka poprosite samo za en vidik: informacije, čustva, prednosti, slabosti, nove ideje, kot da ga vprašate na splošno: »Kaj pa ti misliš?«

Koristno pa jih je uporabljati sistematično, skupaj. Kadar se sodelujoči zelo oklepajo različnih pogledov, kadar se debate nikamor ne premakne in kadar morate natančno preučiti zadevo, se splača, da poskušate z orodjem Šest klobukov razmišljanja.

Ni veliko pravil, kako. Vedeti morate samo to, da začnete in končate z modrim klobukom. Kdor ima moder klobuk, upravlja proces razmišljanja. Ni edinega pravilnega vrstnega reda. Izberite samo tiste klobuke, ki jih potrebujete. Vsakega lahko uporabite, kolikokrat želite. Vnaprej najavite čas za razmišljanje. To je vse! Vse ostalo je vprašanje vaje in izkušenj.

Klobuke lahko uporabljate samostojno, sami zase, da si naredite red za lastno razmišljanje. Dajo vam disciplino, da organizirate svoje misli in da se miselno pripravite na pomembne sestanek ali pogovor. Vendar bodite pošteni in si svoje misli, ki jih sami usmerjate, pišite. Če boste samo razmišljali, boste nehote hitro prišli do starega, begajočega načina razmišljanja.

Tehniko Šest klobukov lahko uporabite v dvoje, da se ustvari miselni lok v pomembnih pogovorih, da se slišijo vse strani in da se omogoči preprost premik naprej, kadar se rutinsko spet ustavimo na istih točkah. Sogovornika, tudi če ni še nikoli slišal za klobuke, vprašajte: »Katere informacije pa imaš o tem?« ali »Kaj čutiš ti o tem? Kaj ti pravi intuicija?« ali »Zakaj je to dobro?« oziroma »Zakaj je to slabo?« in seveda »Katere ideje bi se lahko zdaj spomnila?« Zaporedno, ne vsega hkrati, prosim! Strinjali se boste, da bi bilo to veliko bolj učinkovito od prepiranja, kot da smo nezmotljivi in ve vsak vse.

Najbolj učinkovita pa je tehnika pri uporabi v skupinah, za kar je tudi nastala. Šest klobukov razmišljanja timu omogoči pripraviti si urejen postopek razmišljanja. Razmišljanje zajema vse strani, vidike, srca in glave udeležencev. Zagotovi udeležbo vseh, pospešuje skupinsko delo in spoštovanje posameznika. Po izkušnjah v povprečju skrajša sestanke na 50 %. Ni slabo, kajne?

Naslednjič pa o še eni de Bonovi metodi za izboljšanje lastne učinkovitosti: o Lateralnem razmišljanju in tehnikah generiranja idej.

1. VSI SMO LAHKO KREATIVNI
2. RUTINSKO VS. LATERALNO RAZMIŠLJANJE
3. REŠEVANJE PROBLEMOV Z LATERAL. RAZMIŠLJANJEM: SPODBIJANJE
4. GENERIRANJE ALTERNATIV
5. PROVOCIRANJE

1. VSI SMO LAHKO KREATIVNI

Nekateri uživajo v argumentiranju, ker lahko pokažejo, kako zelo pametni so. Zmagajo v besedičenju in uničijo nasprotnika. Kar seveda ni najbolj ustvarjalno. Seveda hkrati ti isti ljudje pravijo, da ustvarjalnost raje prepuščajo drugim. Ponavljajo fraze, ki ste jih zagotovo tudi vi že slišali:

Samo umetniki so ustvarjalni. To je popolnoma neresnično – kaj pa inženirji, znanstveniki, finančniki, podjetniki... Pri ustvarjalnosti gre za spreminjanje zaznav, konceptov in idej. Umetniki pravzaprav niti niso najbolj ustvarjalni, samo največji med njimi so kaj zares spremenili, večinoma pa so samo stilisti.

Ideje se kar zgodijo. Torej je treba samo čakati, da bodo prišle. Lahko čakamo, vendar ne bo jih dosti. Lahko pa se potrudimo in jih zavestno iščemo. Ter tako tudi najdemo.

Ustvarjalnost je odvisna od talenta. To je zelo pogosto in tradicionalno mnenje, ter najpogostejši izgovor ljudi. Dejansko so nekateri naravno bolj radovedni, drugi imajo bolj živahno domišljijo, tretji se bolj potrudijo spreminjati ustaljeno, toda za ustvarjalnost je potrebna samo motivacija in kasneje tudi disciplina pri upoštevanju orodij Lateralnega razmišljanja.

Samo uporniki so ustvarjalni. Uporniki so ustvarjalni, ker želijo biti drugačni, ker želijo izstopati. Danes, ko nam je Edward de Bono pojasnil, kako samo-organizacijski informativni sistem (= naš razum) tvori vzorce in kako lahko te rutinske vzorce presekamo, so lahko vsi ustvarjalni. Gre samo za željo po novih idejah – če je uporniki nimajo, in če jo konformisti imajo, potem bodo konformisti celo bolj ustvarjalni.

Dovolj je, da smo osvobojeni. Pogosto se ponavlja tudi mnenje, da imamo zavezane roke, in da zato nismo ustvarjalni. Ljudi vzpodbujamo, naj se osvobodijo, naj bodo igrivi in otroški, kar najpogosteje omogočajo tehnike viharjenja možganov. Toda otroci so ustvarjalni samo zato, ker še nimajo vzpostavljenih veliko ustaljenih vzorcev razmišljanja. In če ne boste znali igrati violine, je ne boste igrali niti, če boste imeli odvezane roke. Potrebujete namreč znanje tehnike.

Orodja in tehnike omejujejo. Ta fraza izhaja iz prejšnje. Ljudje mislijo, da morajo biti samo igrivi, pa bodo ideje kar padale. Sistematične tehnike in metode se jim zdijo preozke. Toda v resnici orodje poveča naše sposobnosti. Tako kot ključ poveča naše zmožnosti, da odidemo iz zaklenjene sobe.

Dejansko pa smo lahko vsi kreativni. Že zadnjih nekaj srečanj je bilo namenjenih konstruktivnemu razmišljanju s tehniko paralelnega razmišljanja, Šest klobukov, po de Bonu. Naslednjih __ pa se bo ukvarjalo z lateralnim razmišljanjem, katerega avtor je prav tako dr. Edward de Bono, v Sloveniji pa jih širi licencirana trenerka, mag. Nastja Mulej.

2. RUTINSKO VS. LATERALNO RAZMIŠLJANJE

»Naši možgani so bili narejeni za rutino,« je misel dr. Edwarda de Bona, ki je na prvi pogled kar malce heretična. A raziskave možganov, ki jih je opravljal Edward de Bono, zdravnik in psiholog, so ga vodile k odkritju, da so možgani sistem, ki se sam organizira ter rutinsko organizira vsak vložek, vsako novo informacijo v vzorec, ki že obstaja. Možgani niso narejeni tako, da bi bili ustvarjalni. Narejeni so tako, da delujejo v skladu z vzorci, izkušnjami, rutino. Zamislite si, da se zjutraj zbudite in se morate obleči. Na voljo imate 11 kosov oblečil. Na koliko različnih načinov se lahko oblečete? Enajst možnosti za prvo oblečilo, deset možnosti za drugo, devet možnosti za tretje in tako naprej. Na voljo imate 39.916.800 načinov, kako se lahko oblečete, če izbirate med 11 kosi. Če bi se vse svoje budno življenje oblečili v vsako od različic samo eno minuto, bi potrebovali 76 let življenja. Če bi možgani delovali tako, bi bili neuporabni. Zato moramo biti hvaležni, da so narejeni, da so nekreativni. Naš razum vsako vhodno informacijo organizira v rutinski vzorec. Zato se zjutraj oblečete in pomislite: »Tako se ponavadi oblačim.« Oblečete se in odhitite v službo.

Razmišljanje je namreč spretnost, ki jo lahko razvijemo. Za razliko od običajnega prepričanja sploh ni povezana z inteligenco. Odnos med inteligenco in razmišljanjem je podoben odnosu med avtomobilom in voznikom. Konjska moč vozila je njegov potencial, kot je inteligenca potencial človeškega uma. Toda kako se bo avto obnesel med vožnjo, ni odvisno samo od vozila, ampak predvsem od voznika. Razmišljanje je naša večšina, ki uporablja potencial naše inteligence.

Večino časa se niti ne zavedamo, da potrebujemo nove ideje, čeprav smo hvaležni, ko se pojavijo. Ne poskušamo in ne generiramo novih idej, ker sklepamo, da se ne morejo pojaviti, če se trudimo. Čeprav so nove ideje vedno koristne, obstajajo trenutki, ko se še kako zavedamo svoje potrebe po novih idejah. Obstajajo tudi službe, ki zahtevajo neprestan priliv novih idej (raziskovanje, oblikovanje, arhitektura, inženiring, oglaševanje itd.).

Namerno generiranje novih idej je vedno težko. Vertikalno razmišljanje nam ne pomaga preveč, drugače bi do novih idej lažje prišli, še več, potrebovali bi samo program, da jih umešamo. V resnici pa običajno samo čakamo na naključje, navdih ali molimo za kreativni dar. Lateralno razmišljanje je bolj namerna oblika, da pridemo do njih.

Dr. de Bono je razvil orodja Lateralnega razmišljanja, ki nam pomagajo, da se prebijemo lateralno preko uveljavljenih vzorcev, torej da odpremo nove zaznave, koncepte in ideje. Geslo *Lateralno razmišljanje* je vključeno v *Oxford English Dictionary*, kjer je opisana kot »način razmišljanja, ki išče rešitve neukrotljivih problemov na neortodoksne metode ali z elementi, ki bi jih običajno z logičnim razmišljanjem prezrli.« Izraz je njegov, a je danes povsod uveljavljen. Več na delavnici lateralnega razmišljanja, ki jo vodi edina licencirana trenerka de Bonovih metod pri nas, mag. Nastja Mulej, v soboto, 19. junija.

3. REŠEVANJE PROBLEMOV Z LATERAL. RAZMIŠLJANJEM: SPODBIJANJE

Tudi če nimamo namena generirati novih idej, so problemi povsod okoli nas. Nimamo veliko izbire, kot da se potrudimo in jih rešimo. Problem morda ni predstavljen formalno, morda ne potrebuje papirja in svinčnika, da ga rešimo. Problem je preprosto razlika med tistim, kar imamo, in tistim, kar želimo. Morda gre za izogibanje nečemu, pridobivanje nečesa, odstranjevanje nečesa, spoznavanje, kaj je tisto, kar želimo.

Obstajajo tri vrste problemov:

- Prva vrsta problemov za svojo rešitev zahteva več informacij ali boljše tehnike za upravljanje informacij.
- Druga vrsta problemov ne zahteva nobenih novih informacij, pač pa spremembo že razpoložljivih informacij: notranja prerazporeditev vzorcev v možganih.
- Tretja vrsta problemov je problem, ko ni problema. Skladnost trenutne ureditve nas blokira, da se ne moremo premakniti k boljši ureditvi. Ne obstaja neka točka, na katero bi lahko osredotočili svoje napore, da bi dosegli boljšo razporeditev, ker se namreč sploh ne zavedamo, da boljša ureditev obstaja. Problem je prepoznati, da imamo problem – prepoznati, da lahko stvari izboljšamo in to ugotovitev lahko poimenujemo problem.

Prvo vrsto problemov lahko rešimo z vertikalnim razmišljanjem. Druga in tretja za svojo rešitev zahtevata lateralno razmišljanje. Lateralno razmišljanje pomeni razmišljanje od strani, torej izven ustaljene poti.

Danes se bomo posvetili prvemu možnemu orodju lateralnega razmišljanja, prvemu, a enemu od mnogih: **Spodbijanje obstoječega**. To pomeni, da hodimo v neko smer in si na pot postavimo oviro, samo zato da bi jo premagali. Običajno o zadevah, ki so zadovoljive, ne razmišljamo. Ni namreč logičnega razloga, da bi iskali boljši način, da nekaj naredimo, če že obstaja primeren način. Primerno je vedno dovolj dobro. Zanimivo je, da smo pri našem razmišljanju razvili metode za ukvarjanje s stvari, ki so napačne, ne pa metod za ukvarjanje s stvarmi, ki so pravilne. Ko je nekaj narobe, raziskujemo dalje. Ko je nekaj pravilno, se naše razmišljanje ustavi. Lateralno razmišljanje potrebujemo, da premagamo to blokado 'primernosti' in na novo sestavimo vzorce, tudi če za to ni nobene potrebe.

De Bono rad navede primer iz začetka 70. let prejšnjega stoletja, ko je delal za Shell Oil. Rekli so mu, da nafto vedno črpajo vertikalno. Izzval jih je: »Črpajmo jo vodoravno.« Seveda so rekli, da ni mogoče. A poskusili so, naredili slamico, ki gre najprej naravnost v zemljo in se tam pod pravim kotom usmeri vodoravno. Danes vse naftne družbe delajo tako – saj iz ene vrtine načrpajo tri do šestkrat. To bi lahko poskusili že pred mnogimi desetletji, a niso, ker so bili čisto zadovoljni z običajnim načinom.

4. GENERIRANJE ALTERNATIV

Najbolj osnovno načelo lateralnega razmišljanja je, da je vsak poseben pogled na stvari samo eden od mnogih pogledov. Lateralno razmišljanje se ukvarja z raziskovanjem teh ostalih poti, tako da razstavlja, sestavlja in preureja informacije, ki so na razpolago. Sama beseda 'lateralno' napeljuje na gibanje od strani, ki generira alternativne vzorce, namesto premikanja naravnost naprej, ki razvija en sam, poseben vzorec.

Lateralno je beseda in koncept, ki ga je razvil zdravnik in psiholog, ki se najraje predstavlja kot mislec in je danes svetovna avtoriteta ustvarjalnega razmišljanja kot spretnosti, dr. Edward de Bono. Zadnjič smo že omenili eno od njegovih tehnik reševanja problemov, iskanja izboljšav ter predvsem novih priložnosti. Danes bomo omenili drugo orodje kreativnosti: **povzemanje koncepta**.

Če iz neke uveljavljene, ustaljene dejavnosti, opravila, zgodbe povzamemo samo bistvo koncepta, lahko najdemo mnogo novih poti. De Bono navaja primer manjšega avstralskega mesteca, kjer ga je župan prosil za rešitev parkirnih težav. Mesto ni imelo denarja za parkirne ure, zaparkirani avtomobili pa so parkirno mesto zasedali po ves dan. Profesor je razmišljal, v čem je koncept parkirnih ur. Da čim več ljudi zasede eno parkirno mesto, v zameno za to pa se nečemu odpove. In je predlagal, da lahko ljudje parkirajo brezplačno – pod pogojem, da pustijo prižgane luči avtomobila. Pod takim pogojem vsi ljudje parkirajo, hitro opravijo svoje obveznosti in se vrnejo nazaj do avtomobila, da ne spraznijo akumulatorja.

Ustvarjanje alternativ je ena od najbolj osnovnih operacij Lateralnega razmišljanja. Začnemo s prepričanjem, da vedno obstaja več načinov, kako lahko nekaj naredimo, in da bi se morali spomniti čim več alternativ, preden se za eno odločimo. Alternative nam dajejo možnosti, da dosežemo isti cilj.

Zdi se, da je iskanje alternativnih pogledov na zadeve naravno. Mnogi menijo, da je to nekaj, kar vselej delajo. Do neke mere je to res, toda lateralno iskanje alternativ precej presega naravno iskanje možnosti. Pri naravnem iskanju alternativ iščemo najboljše možne pristope, pri lateralnem iskanju možnosti pa se trudimo proizvesti kar največje število možnih alternativ. Ne iščemo *najboljših* pristopov, temveč kar se le da *različne* pristope. Pri naravnem iskanju alternativ se ustavimo, ko naletimo na obetajoči pristop. Pri lateralnem iskanju možnosti prepoznamo obetajoči pristop in se k njemu morda kasneje tudi vrnemo, toda gremo naprej, da generiramo še ostale alternative. Pri naravnem iskanju alternativ razmišljamo samo o razumnih možnostih. Pri lateralnem iskanju alternative niso nujno razumne. Naravno iskanje alternativ je pogosteje dober namen kot dejansko dejstvo. Lateralno iskanje alternativ je vedno namerno. Glavna razlika je v namenu, ki privede do iskanja možnosti. Naravno smo nagnjeni k temu, da iščemo alternative, da bi odkrili najboljšo. Pri lateralnem razmišljanju pa je namen iskanja zrahljati toge vzorce in izzvati nove. Marsikaj se lahko zgodi, ko iščemo alternative. Lahko generiramo številne nove možnosti in se potem vrnemo k izvorni kot najbolj očitni.

Več pa na delavnici Lateralnega razmišljanja, ki jo 19. junija vodi edina licencirana trenerka pri nas: mag. Nastja Mulej.

5. PROVOCIRANJE

V današnji oddaji o Konstruktivnem razmišljanju se bomo posvetili še eni tehniki lateralnega razmišljanja, namenjenega generiranju čim večjega števila alternativ: **provociranju**.

Tako kot uporabimo kamen v plitvi vodi, da preko njega pridemo z enega brega na drugi, tako uporabljamo izzivanje, da pridemo od enega vzorca do drugega. Izobraževalni procesi, vzgoja in izkušnje so nas navadili, da se morajo misli logično navezovati ena na drugo. Pri provokaciji pa je naslednja misel lahko popolnoma nasprotna prejšnji, lahko je tudi napačna. Potrebujemo sprožilo, da nam utrne svež pogled, asociacijo.

Legenda o Siru Isaacu Newtonu pripoveduje, da je ležal pod drevesom in bral, ko mu je na glavo padlo jabolko. To je v njem sprožilo misel, da zemlja drži stvari k sebi s pomočjo posebne sile, gravitacije, ki jo je potem tudi razdelal in opisal. Ker običajno ne želimo čakati, da nam padajo jabolka na glavo, si sprožilec lahko nastavimo sami.

Dr. Edward de Bono je v ta namen razvil novo besedico PO. Lahko si jo razlagamo kot provokativno operacijo (izzivalno dejanje), lahko nas spomni na hiPOteza, PO možnosti, predPOstavko ali POezijo. Z besedico PO združi dve besedi, ki po logičnem razmišljanju ne sodita skupaj, lahko vpelje novo besedo, omogoča preskoke v razmišljanju in dovoljuje, da v neke koraku nimamo prav, a vseeno razmišljamo naprej...

De Bono rad navaja primer, ko je bil gost na nizozemski televiziji in je na svoj duhoviti način užalil moderatorja, ko je dejal, da nizozemščina ni jezik, ampak bolezen grla (ker se njihov jezik sliši kot: »kgh, kgh.«). Moderator je mu 'za kazen' v zameno podal nalogo, naj se takoj spomni nove rešitve za oblazinjeno pohištvo, na katerem sta sedela. De Bono je pomislil: kavč PO naključna beseda. Prva, ki mu je padla na pamet, je bila kraljica (ker je v ozadju stene visela slika nizozemske kraljice Beatrix) in je pomislil na kraljevsko posteljo (king size bed) z nastavljivim hrbtiščem, ki se ga lahko premika. Če je hrbtišče na robu, jo uporabljamo kot posteljo. Če je na polovici, se da uporablja kot zofo, če pa je pri koncu, dobimo udoben sedež. To mu je vzelo 20 sekund.

Vzemimo drug primer, opisan v njegovi knjigi. Recimo, da želimo neko novo idejo na področju cigaret. Naključna beseda je žaba. Torej imamo cigarete PO žaba. Asociacija na žabo je lahko skakanje. Torej lahko naredimo cigarete, ki hitro ugasnejo. Korist tega bi lahko bilo preprečevanje požarov. Kadilcu bi lahko dovoljevalo krajši čas za kajenje. Ista cigareta bi lahko bile uporabna tudi kasneje. To bi lahko vodilo do nove znamke cigaret, ki bi bile oblikovane tako, da so zelo kratke in namenjene za dvo- ali triminutno kajenje.

Hitro, praktično, enostavno in konstruktivno. Kot vse de Bonove metode ustvarjalnega razmišljanja. Spoznajte jih 19. junija na delavnici z mag. Nastjo Mulej, edino licencirano trenerko teh metod pri nas!